

รูปแบบการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ ของวงโยธวาทิตต้นแบบ¹

พรสวรรค์ มณีทอง²

บทคัดย่อ

จากการสำรวจวงโยธวาทิตในเขตอำเภอเมืองลำปาง พบว่า วงโยธวาทิตบางวงไม่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนการสอน และการบริหารจัดการวง ส่งผลให้วงโยธวาทิตในเขตอำเภอเมืองลำปางแตกต่างกันในด้านคุณภาพของเสียง ความสมดุลของเสียงเครื่องดนตรี การปฏิบัติตามอัตราส่วนโน้ต สัญลักษณ์ต่างๆ งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนเพื่อหารูปแบบในการบริหารจัดการวงโยธวาทิตที่ประสบผลสำเร็จจากวงโยธวาทิตต้นแบบของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 35 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยวิธีสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การศึกษาเชิงลึก การจัดเวทีถอดบทเรียน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนต้นแบบมีรูปแบบการบริหารจัดการวง คือ 1) กระบวนการคัดเลือกนักดนตรี พิจารณาจากนักเรียนที่พร้อมจะเรียนรู้ มีสรีระร่างกายเหมาะสมกับเครื่องดนตรีแต่ละชนิด 2) ความรู้พื้นฐานก่อนการปฏิบัติเครื่องดนตรี ได้แก่ การปรับริมฝีปาก การหายใจ ทำท่วงในการปฏิบัติ การดูแลรักษาเครื่อง 3) การปฏิบัติเครื่องดนตรี 4) การบริหารจัดการวง มีหัวหน้าวง หัวหน้ากลุ่มเครื่องดนตรี และระบบรุ่นพี่รุ่นน้องดูแลการฝึกซ้อมย่อยของสมาชิกในวง โดยครูประชุมร่วมกับรุ่นพี่ที่ทำหน้าที่สอนเพื่อสอบถามปัญหา ให้ข้อเสนอแนะ

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการเรียนการสอน 2. วงโยธวาทิตต้นแบบ 3. ประสบความสำเร็จ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการวงโยธวาทิตต้นแบบสู่การปฏิบัติของวงโยธวาทิตโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อีเมล : maew_maneetong@hotmail.com โทรศัพท์ : 08-8269-0027

A pattern of the successful military band management model

Pronsawan Maneethong³

Abstract

The military band management investigation in Muang district, Lampang province indicated that the difficulties in the instruction and management caused some bands failed their success. These problems caused the difference production among some bands in Lampang province, especially, in the sound quality production, the music balance, the time signature performance, and other signatures. This research aimed to provide a lesson learned visualizing in searching for the most successful military band management in Lampang to be a band model for schools in The Secondary Educational Service Area Office 35, Muang, Lampang. The data gathered from using the interview, the non-participant observation, the in depth study, and the lesson learned visualizing. It reveals the model school management system is made as following: 1) The selection process; student's readiness ability and their body building which match to each type of music instrument performance. 2) The basic knowledge for pre-performance; students' knowledge in adjusting their lips, breathing, band performance acting, and taking care of their music instrument. 3) The music performance. 4) The band management includes the band leader, the music instrument leader and the buddy system for specific practice. The teacher and senior students make a follow-up meeting and giving suggestion to the band.

Keywords: 1. Instructional model 2. Military band model 3. Successful

³ Assistant Professor at Music Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajaphat University, Lampang, Thailand.
Email address: maew_maneetong@hotmail.com Tel: 08-8269-0027

บทนำ

ดนตรีเป็นศาสตร์ที่ให้ความเพลิดเพลิน เป็นอาหารทางจิตใจที่ช่วยกล่อมเกลาร่างกายให้มีความร่าเริง เบิกบานแจ่มใส ช่วยให้มองโลกอย่างสุนทรีย์ การบรรเลงดนตรียังเป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างในสิ่งที่ถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นการแสดงความสามารถทางด้านดนตรีของแต่ละบุคคล ซึ่งการบรรเลงดนตรีนับเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างทักษะหลายๆ ด้านของมนุษย์ ทั้งทักษะในการบริหารจัดการ การอยู่ร่วมกันในสังคม หน้าที่ความรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ วงโยธวาทิตเป็นวงดนตรีอีกรูปแบบหนึ่งที่เสริมสร้างให้ผู้บรรเลงมีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ความมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในวง รวมทั้งก่อให้เกิดความผูกพันและมีน้ำใจต่อกันของสมาชิกในวง เนื่องจากวงโยธวาทิตเป็นวงดนตรีที่มีรูปแบบการบรรเลงรวมวงแบบตะวันตกจำเป็นต้องใช้เครื่องดนตรีที่หลากหลาย และสมาชิกในวงเป็นจำนวนมากในการบรรเลง ดังนั้น โรงเรียนส่วนมากจึงให้ความสำคัญกับกิจกรรมวงโยธวาทิต สนับสนุนให้มีการจัดตั้งวงโยธวาทิตประจำโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น

จากการสำรวจโรงเรียนที่มีจัดตั้งวงโยธวาทิตประจำโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนมัธยมที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 5 แห่ง 2) โรงเรียนมัธยมที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจำนวน 4 แห่ง 3) โรงเรียนที่สังกัดเทศบาลนครลำปาง จำนวน 1 แห่ง และ 4) โรงเรียนที่สังกัดกองการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 แห่ง ซึ่งพบว่า โรงเรียนบางส่วนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนการสอน และการบริหารจัดการวงโยธวาทิต จึงส่งผลให้วงโยธวาทิตโรงเรียนต่างๆ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง มีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพของเสียงที่เป่าออกมา ความสมดุลของเสียงเครื่องดนตรี การปฏิบัติตามอัตราส่วนโน้ต สัญลักษณ์และเครื่องหมายต่างๆ ในบทเพลง หรือแม้กระทั่งการถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงได้อย่างไพเราะ ประกอบกับการลงพื้นที่ในปี 2558 เพื่อดำเนินการวิจัยในโครงการการศึกษาเชิงปฏิบัติการด้านการฝึกซ้อมวงโยธวาทิตโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของวงโยธวาทิตในเขตเทศบาลนครลำปาง โดยศึกษากระบวนการฝึกซ้อมของวงโยธวาทิตโรงเรียนในเขตเทศบาลนครลำปาง จากการดำเนินงานในโครงการดังกล่าว พบว่า เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีความรับผิดชอบ และมีระเบียบวินัย แต่ครูผู้สอนวงโยธวาทิต บางส่วนไม่มีประสบการณ์ด้านการสอนและทักษะปฏิบัติเครื่องเป่าในโยธวาทิต ประกอบกับครูผู้สอนมีรูปแบบการเรียนการสอน และกระบวนการถ่ายทอดทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่แตกต่างกัน รวมทั้งนักเรียนวงโยธวาทิตไม่ได้

รับการวางพื้นฐานที่ถูกต้องในการปฏิบัติเครื่องดนตรี สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้มาตรฐานการบรรเลงรวมวงแตกต่างกัน ทั้งนี้ มาตรฐานการบรรเลงรวมวงจะพิจารณาจาก 1) คุณภาพเสียงที่เป่าออกมามีความสดใส ก้องกังวาน มีพลัง และถูกต้องตามระดับเสียงของตัวโน้ต 2) บทเพลงที่บรรเลงออกมาจะต้องมีความสมดุลของเสียงเครื่องดนตรี ความคุมความดัง-เบาของเสียง ตลอดจนปฏิบัติตามอัตราส่วนโน้ต เครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง 3) สามารถถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงได้อย่างถูกต้องและไพเราะตามเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ สอดคล้องกับ Pronsawan Chantawong (2009, p. 130) กล่าวไว้ว่าการดูแลกิจกรรมวงโยชวาทิตนั้น ต้องอาศัยผู้ควบคุมที่มีความรู้ด้านดนตรี อีกทั้งงบประมาณสนับสนุนสำหรับจัดตั้งวงโยชวาทิต ซึ่งปัจจุบันนี้วงโยชวาทิตโรงเรียนต่างๆ มีมาตรฐานการบรรเลงหรือคุณภาพของวงมีความแตกต่างกันมาก บางโรงเรียนวงโยชวาทิตมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน นักเรียนบรรเลงเสียงเพี้ยนหรือไม่มีความรู้ด้านทฤษฎีดนตรี บางแห่งผู้สอนไม่มีความรู้และประสบการณ์ด้านวงโยชวาทิต การบริหารจัดการไม่ดีและงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ

ดังนั้น หากพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานการบรรเลงรวมวงดังกล่าวข้างต้น พบว่า มีวงโยชวาทิตที่มีมาตรฐานการบรรเลงรวมวงที่มีคุณภาพ ได้รับการยอมรับทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ ซึ่งนับได้ว่า เป็นวงโยชวาทิตต้นแบบในการบริหารจัดการที่ดีในด้านมาตรฐานการบรรเลงรวมวง ซึ่งได้แก่ โรงเรียนลำปางกัลยาณี และโรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง สำหรับโรงเรียนอื่นๆ ยังมีมาตรฐานการบรรเลงรวมวงที่ควรพัฒนาในประเด็นต่างๆ อาทิ คุณภาพเสียงที่เป่าออกมาต้องถูกต้องตามระดับเสียงของตัวโน้ต ตลอดจนสดใส มีพลัง ก้องกังวาน บทเพลงที่บรรเลงมีความสมดุลของเสียงเครื่องดนตรี และปฏิบัติได้ถูกต้องอัตราส่วนโน้ต เครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ

ด้วยเหตุและปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อถอดบทเรียนกระบวนการบริหารจัดการวงโยชวาทิตต้นแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์สำหรับการพัฒนางวงโยชวาทิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

ถอดบทเรียนเพื่อหารูปแบบในการบริหารจัดการวงโยชวาทิตที่ประสบผลสำเร็จจากวงโยชวาทิตต้นแบบของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 35 อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการวงโยธวาทิตด้านการสอนพื้นฐานในการปฏิบัติเครื่องดนตรี กระบวนการฝึกซ้อมของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จด้านการบริหารจัดการวงโยธวาทิตต้นแบบ คือ โรงเรียนลำปางกัลยาณี โดยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การศึกษาเชิงลึก และการจัดเวทีถอดบทเรียน ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงานแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษา และสังเคราะห์องค์ความรู้จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวงโยธวาทิต และบริบทวงโยธวาทิตในจังหวัดลำปาง แนวคิดในด้านคุณค่าและความสำคัญของคนตรี แนวคิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย : ศิลปะ ดนตรี กีฬา ตลอดจนแนวคิดการจัดการวงโยธวาทิต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวงโยธวาทิต

ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่สัมภาษณ์

1. สัมภาษณ์ผู้ฝึกสอนวงโยธวาทิตของโรงเรียนที่ลำปางกัลยาณี จำนวน 2 คน เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของวง แผนการดำเนินงาน ความสำคัญของการสอนพื้นฐานในการปฏิบัติเครื่องดนตรี กระบวนการฝึกซ้อม ปัญหา และอุปสรรค

2. สัมภาษณ์ตัวแทนนักเรียนวงโยธวาทิต จำนวน 31 คน ในประเด็นการเรียนการสอน และกระบวนการฝึกซ้อม

3. ถอดองค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ผู้ฝึกสอนวงโยธวาทิต และนักเรียนวงโยธวาทิตโรงเรียนลำปางกัลยาณี

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษากระบวนการฝึกซ้อมวงโยธวาทิต

ศึกษาเชิงลึกการสอนพื้นฐานในการปฏิบัติเครื่องดนตรี การวางแผนการฝึกซ้อม และกระบวนการฝึกซ้อมวงโยธวาทิตของโรงเรียนลำปางกัลยาณี

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้จากกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน

1. จัดเวทีเพื่อถอดบทเรียน และสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการสอนพื้นฐานในการปฏิบัติเครื่องดนตรี กระบวนการฝึกซ้อมร่วมกับครูผู้สอน นักเรียนวงโยธวาทิต และนักวิจัย

2. สังเคราะห์ข้อมูลจากเวทีถอดบทเรียนการดำเนินงานวิจัยในประเด็นการสอนพื้นฐานในการปฏิบัติเครื่องดนตรีและกระบวนการฝึกซ้อม

3. สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเชิงลึกในประเด็นการสอนพื้นฐานในการปฏิบัติเครื่องดนตรีและกระบวนการฝึกซ้อม

4. สังเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นในการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการสอนพื้นฐานในการปฏิบัติเครื่องดนตรีและกระบวนการฝึกซ้อม
5. อภิปราย สรุปผลทุกขั้นตอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ผู้ฝึกสอนของโรงเรียนลำปางกัลยาณี จำนวน 2 คน
- กลุ่มที่ 2 นักเรียนวงโยธวาทิต ประกอบด้วย 1) หัวหน้าวงโยธวาทิต จำนวน 1 คน 2) หัวหน้ากลุ่มเครื่องดนตรี จำนวน 10 คน 3) สมาชิกในวงจำนวน 20 คน จำแนกเป็นสมาชิกใหม่ 10 คน สมาชิกเก่า 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 31 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับวงโยธวาทิตโดยวิธีการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้ควบคุมวงโยธวาทิตของโรงเรียนลำปางกัลยาณีเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของวง แผนการดำเนินงาน ความสำคัญและวิธีการสอนพื้นฐานในการปฏิบัติเครื่องดนตรี กระบวนการฝึกซ้อม ปัญหาและอุปสรรค
3. การศึกษาเชิงลึก ศึกษาจากสถานการณ์จริง โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนพื้นฐานการปฏิบัติเครื่องดนตรี และกระบวนการฝึกซ้อมวงโยธวาทิต
4. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เป็นประเด็นการสังเกตการณ์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการฝึกซ้อมในวงโยธวาทิต

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จของวงโยธวาทิตโรงเรียนลำปางกัลยาณีซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบ พบว่า ครูผู้สอนมีกระบวนการบริหารจัดการวงในประเด็นกระบวนการคัดเลือกนักดนตรี ความรู้พื้นฐานก่อนการปฏิบัติเครื่องดนตรี กระบวนการฝึกซ้อม การบริหารและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

กระบวนการคัดเลือกนักดนตรี เป็นกระบวนการแรกที่ต้องดำเนินการในกิจกรรมการเรียนการสอนวงโยธวาทิต เนื่องจากนักเรียนวงโยธวาทิตถือเป็นตัวแปร

สำคัญอีกตัวแปรหนึ่งที่จะทำให้วงจรเคลื่อนไปข้างหน้า กระบวนการคัดเลือกนักดนตรีจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน อาทิ ความสมบูรณ์ของร่างกาย โรคประจำตัว ความสนใจหรือทัศนคติด้านดนตรี ความรู้พื้นฐานหรือประสบการณ์ทางดนตรี และการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ประกอบกับเครื่องดนตรีที่ผลิตออกมาแต่ละชนิดมีความเหมาะสมกับสรีระร่างกายที่แตกต่างกันไป ดังนั้น การคัดเลือกนักดนตรีจึงเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้สอนคัดเลือกเด็กได้เหมาะสมกับเครื่องดนตรีและบริบทของโรงเรียน

วงโยธาทิตโรงเรียนลำปางกัลยาณีมีวิธีการรับสมัคร 3 รูปแบบ คือ 1) รับจากเด็กที่ผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประเภทนักเรียนความสามารถพิเศษ 2) ประชาสัมพันธ์การรับสมัครผ่านในหอเรียนในรายวิชาดนตรีและ 3) นักเรียนมาสมัครเอง โดยพิจารณาจากนักเรียนมีความชอบพร้อมที่จะเรียนรู้และฝึกฝน รวมทั้งผู้ปกครองให้สนับสนุนให้เป็นนักเรียนวงโยธาทิต สำหรับการคัดเลือกเครื่องดนตรีที่เหมาะสมกับเด็กนักเรียนนั้น ในเบื้องต้นผู้สอนพิจารณาจากสรีระร่างกาย อาทิ ช่วงแขน นิ้วมือ ลักษณะรูปปากและการเรียงตัวของฟัน เพื่อประกอบการเลือกเครื่องดนตรีให้เด็กนักเรียน หากนักเรียนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ในระยะเวลาที่กำหนดผู้สอนจะพิจารณาเครื่องดนตรีชนิดอื่นให้นักเรียนลองฝึกปฏิบัติ ประการสำคัญต้องไม่เป็นโรคประจำตัว อาทิ โรคลมชัก โรคหัวใจ เป็นต้น

ความรู้พื้นฐานก่อนการปฏิบัติเครื่องดนตรี เป็นขั้นตอนแรกที่ยุ้สอนต้องทำภายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการคัดเลือกนักดนตรี เนื่องจากการสอนความรู้พื้นฐานที่ถูกต้องนับเป็นการวางรากฐานที่ดีสำหรับการปฏิบัติเครื่องดนตรีในอนาคต ซึ่งเปรียบเหมือนการสร้างอาคารที่แข็งแรง และคงทนย่อมเกิดจากรากฐานของอาคารมีความแข็งแรงสามารถรองรับน้ำหนักได้ แต่หากอาคารดังกล่าวมีฐานที่ไม่แข็งแรงเมื่อก่อสร้างในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปย่อมพังทลายลงได้ เปรียบเช่นเดียวกับการปฏิบัติเครื่องดนตรีหากผู้เรียนได้รับการวางพื้นฐานที่ถูกต้อง รวมทั้งมีต้นแบบที่ดีให้ได้เรียนรู้ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนสามารถก้าวไปสู่ทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ดีได้ ในการสอนความรู้พื้นฐานก่อนการปฏิบัติเครื่องดนตรีของโรงเรียนลำปางกัลยาณีนั้น ใช้เวลาสอนพื้นฐานประมาณ 5 สัปดาห์โดยนักเรียนต้องมาซ้อมในช่วงพักกลางวัน และตอนเย็นเป็นประจำทุกวัน ในขั้นตอนนี้รุ่นพี่เป็นผู้สอน สาธิตแล้วให้รุ่นน้องฟังเสียง และปฏิบัติตาม และมีครูผู้สอนกำกับดูแล ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ประชุมร่วมกับรุ่นพี่ที่ทำหน้าที่สอนในการสอนทุกวันเพื่อสอบถามปัญหา และร่วมกันหาวิธีการแก้ไขปัญา สำหรับกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวมีลำดับเนื้อหาในการสอน ดังนี้

1. การปรับริมฝีปาก เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องปฏิบัติไม่ควรละเลย เพราะริมฝีปากเป็นสิ่งแรกที่ทำให้นักเรียนสามารถเป่าเครื่องเป่าให้เกิดเสียงตามต้องการ การปรับริมฝีปากจึงเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่การเป่าที่มีคุณภาพ การปรับริมฝีปากที่เหมาะสมส่งผลให้ริมฝีปากพลิ้วไหวได้ดี เสียงที่เป่าออกมามีความชัดเจน สดใส รวมทั้งยังสามารถพัฒนาเทคนิคในระดับสูงได้ดีขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 รุ่นเพื่ออธิบายการปรับริมฝีปากที่ถูกต้อง และวางตำแหน่งให้สมดุลอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสมที่กับปากเครื่องเป่า จากนั้นจึงสาธิตให้รุ่นน้องดูพร้อมทั้งให้ปฏิบัติตาม

1.2 เมื่อรุ่นน้องปรับริมฝีปากได้ถูกต้องแล้ว รุ่นพี่สาธิตการเป่าออกเสียงโดยอธิบายเพิ่มเติมว่า การเป่าออกเสียงนั้น ต้องไม่กดริมฝีปากกับปากเครื่องเป่า แต่เน้นการใช้กล้ามเนื้อบริเวณรอบริมฝีปาก และการสั่นพลิ้วของริมฝีปากแทน พร้อมทั้งสาธิตและให้รุ่นน้องปฏิบัติตาม

สำหรับกลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ (percussion) รุ่นพี่ให้รุ่นน้องฝึกบริหารความคล่องตัว ความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อมือ ข้อมือ และแขน ด้วยการเคาะตามอัตราส่วนโน้ตเพื่อให้คุ้นเคยกับอัตราส่วนโน้ตในจังหวะต่างๆ

2. การหายใจที่ถูกต้องขณะเป่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการเป่าเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เนื่องจากการหายใจที่ถูกต้องทำให้น้ำเสียงที่เป่าออกมามีคุณภาพ ก้องกังวาน ซึ่งการหายใจสำหรับการเป่าเครื่องเป่านั้น จำเป็นต้องใช้ลมในการเป่ามากกว่าปกติ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการหายใจด้วยกระบังลม อันจะส่งผลให้นักเรียนมีปริมาณลมเพียงพอสำหรับการเป่า นอกจากนี้ยังทำให้น้ำเสียงที่เป่าออกมามีพลัง และคุณภาพ ในขั้นตอนนี้ รุ่นพี่อธิบาย สาธิตวิธีการหายใจ การควบคุมลมที่ถูกต้อง จากนั้นให้รุ่นน้องปฏิบัติตาม โดยมีรุ่นพี่ให้คำแนะนำดูแลการฝึกปฏิบัติ เมื่อรุ่นน้องหายใจและควบคุมลมได้อย่างถูกต้องแล้ว จึงให้ลองเป่าลมผ่านปากเครื่องเป่า ทั้งนี้ เพื่อฝึกการปรับริมฝีปาก และควบคุมลมให้มีความสม่ำเสมอ

3. ท่าทางในการปฏิบัติเครื่องดนตรี เป็นการจัดวางท่าทางการหยิบจับให้เหมาะสม และสมดุลกับสรีระของนักดนตรี การปฏิบัติเครื่องดนตรีด้วยท่าทางที่ถูกต้องนับเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพนอกจากจะช่วยให้นักดนตรีผ่อนคลาย ไม่เกร็งกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ แล้ว ยังช่วยควบคุมลมที่เป่าออกมาให้มีความสม่ำเสมอมากขึ้น สำหรับขั้นตอนนี้รุ่นพี่สาธิตวิธีการหยิบจับเครื่องดนตรีที่ถูกต้องพร้อมทั้งให้รุ่นน้องปฏิบัติตาม

4. การดูแลรักษาเครื่องดนตรี เป็นการอธิบายวิธีการถอดและประกอบชิ้นกับปากเครื่องเป่าลมไม้ วิธีการเก็บลิ้นที่ถูกต้อง การทำความสะอาดปากเครื่องเป่าลมไม้

และทองเหลือง รวมทั้งวิธีการถอดและการประกอบชิ้นส่วนเครื่องดนตรี การทำความสะอาด ท่อลมต่างๆ การหยอดน้ำมันบนวาล์วลูกสูบ หรือท่อสไลด์ของเครื่องเป่าทองเหลือง และ กระเดื่องนิ้วของเครื่องเป่าลมไม้ การดูแลรักษาข้อต่อต่างๆ ตลอดจนวิธีการวางและ เก็บเครื่องดนตรีที่ถูกต้อง

5. **รุ่นพี่สาธิตการเป่าโน้ตในระดับเสียงต่างๆ** ด้วยเสียงที่ใส มีพลัง ก้องกังวาน จากนั้นรุ่นพี่สาธิตอีกครั้งพร้อมทั้งให้รุ่นน้องปฏิบัติตาม ในขั้นตอนนี้ จะสอดแทรก การหายใจ การควบคุมที่ถูกต้องควบคู่กันไป สำหรับการเป่าในลักษณะนี้เป็นการเป่า เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับปรับริมฝีปาก รวมทั้งฝึกความนิ่งของลมที่เป่าออกมา จากนั้น จึงเป่าโน้ตในระดับเสียงต่างๆ โดยฝึกเป่าในรูปแบบของบันไดเสียง ทั้งเพื่อฝึกให้คุ้นชิน กับการปรับริมฝีปากในการเป่าโน้ตในระดับเสียงต่างๆ รวมทั้งฝึกความคล่องของนิ้ว สำหรับกลุ่มเครื่องประกอบจังหวะนั้นจะฝึกปฏิบัติโดยการเคาะไม้ตามอัตราจังหวะต่างๆ

ภาพที่ 1 การสอนพื้นฐานปฏิบัติเครื่องดนตรี โดยรุ่นพี่เป็นผู้สอน

(ที่มาของภาพ : พรสวรรค์ มณีทอง)

การปฏิบัติเครื่องดนตรี เป็นขั้นตอนที่ต่อยอดมาจากการสอนพื้นฐาน ก่อนการปฏิบัติเครื่องดนตรี ในขั้นตอนนี้ นักเรียนฝึกปฏิบัติกับเครื่องดนตรีโดยนำความรู้ ด้านการหยิบจับเครื่องดนตรี การวางปากที่ถูกต้อง การหายใจและควบคุมลมขณะเป่า มาใช้ขณะปฏิบัติเครื่องดนตรี โดยมีครูเป็นต้นแบบที่ถูกต้อง ประกอบกับความมีวินัย ขยันฝึกซ้อมของนักเรียนย่อมส่งผลให้นักเรียนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้อย่าง ชำนาญและมีคุณภาพ สำหรับการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีของโรงเรียนลำปางกัลยาณีนั้น มีลำดับในการสอน ดังนี้

1. รูนฟีและรูน้องเปาโน้ตแบบลากเสียงยาว (*long tone*) ในระดับเสียงต่างๆ ที่ได้ฝึกปฏิบัติไปเพื่อฝึกปรับริมฝีปาก และฝึกควบคุมริมฝีปากให้คุ้นเคยกับเปาโน้ตในระดับเสียงต่างๆ ตลอดจนควบคุมลมที่เป่าออกมาให้นิ่ง ไม่แกว่ง

2. ฝึกเปาโน้ตในระดับเสียงต่างๆ ในแบบฝึกหัด *Essential elements 2000* โดยปฏิบัติควบคู่ไปกับรูนฟี ในขั้นตอนที่รูนฟีได้สอดแทรกการหายใจ การควบคุมลมที่ถูกต้อง การปรบมือตามอัตราจังหวะต่างๆ ตลอดจนคำศัพท์ และเครื่องหมายต่างๆ ที่ปรากฏในแบบฝึกหัด

3. ฝึกปฏิบัติร่วมกับกลุ่มเครื่องดนตรี ตามด้วยปฏิบัติรวมท่วง ทั้งนี้ เพื่อฝึกความถูกต้องของระดับเสียง ค่าของตัวโน้ต ความพร้อมเพรียงของจังหวะ และฝึกการฟังของนักเรียน

4. การฝึกปฏิบัติบทเพลง เป็นขั้นตอนที่ต่อยอดมาจากการที่นักเรียนสามารถควบคุมลมได้อย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และเปาโน้ตในระดับเสียงต่างๆ ได้อย่างไม่เพี้ยนเสียง และถูกต้องตามค่าของตัวโน้ต โดยผู้สอนให้ฝึกเปาบทเพลงโดยเปาแนวประสานเสียงในระดับเสียงที่เป่าได้ และมีอัตราส่วนโน้ตไม่ซับซ้อนจนเกินไปโดยปฏิบัติควบคู่กับรูนฟี และปฏิบัติสลับกันระหว่างรูนฟีกับรูน้อง และปฏิบัติสลับกันระหว่างรูนฟีกับรูน้อง จากนั้นจึงฝึกปฏิบัติร่วมกับกลุ่มเครื่องดนตรี ตามด้วยปฏิบัติรวมท่วง การฝึกแบบนี้เป็นการฝึกการเรียนรู้ สัมผัสโน้ตในรูปแบบต่างๆ และฝึกทักษะการฟัง การแยกเสียงประสานของนักเรียนสำหรับการฝึก

5. จากนั้น จึงฝึกปฏิบัติบทเพลงในระดับที่สูงกว่ารวมกับกลุ่มเครื่องดนตรี และปฏิบัติรวมท่วง โดยมีรูนฟีเป็นผู้อธิบายพร้อมทั้งสาธิตในกรณีที่เป่าไม่ได้

กระบวนการฝึกซ้อม เป็นการฝึกปฏิบัติด้วยการกระทำซ้ำเพื่อให้มีทักษะการปฏิบัติที่ดีขึ้นและเกิดความชำนาญ หรือเป็นการฝึกเพื่อแก้ไขปัญหเฉพาะจุด ซึ่งสอดคล้องกับ Surat Prapatrangsee (2007, p. 16) กล่าวว่า “การฝึกซ้อม คือ การฝึกปฏิบัติลงมือทำในเรื่องนั้นๆ อย่างสม่ำเสมอและมีเป้าหมายที่ต้องบรรลุในกิจกรรมนั้นๆ การฝึกซ้อมที่ดีจะต้องฝึกควบคู่ไปกับการวางแผนที่ดี ซึ่งจะสามารถทำให้นักดนตรีสื่อความหมายในบทเพลงสู่ผู้ฟังด้วยความประทับใจ และเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักดนตรี การฝึกซ้อมดนตรีจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับเรียนดนตรี และเป็นกิจกรรมที่จะคงอยู่คู่ต่อไปตลอดชีวิตการเล่นดนตรี” ดังนั้น การฝึกซ้อมจึงเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติเครื่องดนตรี และเป็นกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่สำคัญของวงโยธวาทิต เพราะการฝึก คือ การพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ อาทิการฝึกควบคุมกล้ามเนื้อ ริมฝีปาก กล้ามเนื้อแขน นิ้วมือ ให้มีความชำนาญคล่องแคล่ว ฝึกการกระบวนกรหายใจที่ถูกต้อง การควบคุมลมให้มีคุณภาพ และประการสำคัญเป็นการฝึกการฟังของนักดนตรีให้เคยชิน

กับน้ำเสียง สำเนียงที่ถูกต้อง และยังทำให้นักดนตรีมีระเบียบวินัย มีความพร้อมเพรียง ซึ่งวงจะประสบความสำเร็จได้ย่อมเกิดจากนักดนตรีมีระเบียบวินัยในการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ สำหรับการฝึกซ้อมของโรงเรียนลำปางกัลยาณี เป็นการฝึกปฏิบัติแบบรวมวงที่ผู้สอนเป็นผู้ดูแลการฝึกซ้อม โดยเริ่มต้นตั้งแต่การเป่าโน้ตแบบลากเสียงยาว (long tone) การเป่าโน้ตเพื่อให้เสียงมีความต่อเนื่อง (legato) การเป่าเพื่อพัฒนาเทคนิคการใช้ลิ้น (tonguing) การเป่าบันไดเสียงต่างๆ (scales) และการบรรเลงบทเพลงดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. *ก่อนการเริ่มฝึกปฏิบัติ* ผู้สอนให้นักเรียนเป่าโน้ตแบบลากเสียงยาวเพื่อฝึกควบคุมริมฝีปากให้คุ้นเคยกับการเป่าโน้ตในระดับเสียงต่างๆ ควบคุมลมที่เป่าออกมาให้หนึ่ง ไม่แกว่ง อันจะส่งผลให้เสียงที่เป่าออกมามีคุณภาพ รวมทั้งยังเป็นการฝึกทักษะการฟังเสียงของนักเรียนให้รู้จักฟังและแยกแยะเสียงที่เพี้ยนได้อีกแนวทางหนึ่ง

2. *การฝึกเป่าโน้ตเพื่อให้เสียงมีความต่อเนื่อง* เป็นการฝึกเพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับการปรับริมฝีปาก และสามารถควบคุมลมในการเป่าโน้ตในระดับเสียงต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และสิ้นไหลโดยไม่ใช้ลิ้นในการตัดลม

3. *การฝึกเป่าเพื่อพัฒนาเทคนิคการใช้ลิ้น* เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคย และสามารถควบคุมการใช้ลิ้นในการตัดลมตามอัตราส่วนโน้ตต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว อันจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติบทเพลงต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามจังหวะและอัตราส่วนโน้ตที่กำหนด

4. *นักเรียนเป่าบันไดเสียงต่างๆ* เพื่อฝึกให้นักเรียนคุ้นชินกับโน้ตที่ถูกกำกับด้วยเครื่องหมายแปลงเสียง ฝึกความคล่องแคล่วของนิ้วมือ ตลอดจนฝึกการฟังของนักเรียน

5. *การสอนปฏิบัติบทเพลง* ในเบื้องต้น ผู้สอนได้อธิบายถึงภูมิหลัง และความเป็นมาของบทเพลง รวมทั้งอัตราจังหวะ เครื่องหมายตั้งบันไดเสียง คำศัพท์สัญลักษณ์ต่างๆ ที่กำหนดในบทเพลง ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้นักเรียนบรรเลงได้อย่างถูกต้องตามอารมณ์ของบทเพลง และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ จากนั้น ผู้สอนจึงท่องทำนองเพลงพร้อมทั้งให้นักเรียนดูโน้ตตามจนจบเพลง สำหรับการฝึกปฏิบัติบทเพลงนั้น ผู้สอนต่อเพลงโดยพิจารณาไปที่ละห้องเพลง หรือประโยคเพลงเพื่อให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามอัตราส่วนโน้ต เครื่องหมายสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในบทเพลง และเข้าใจอารมณ์ในแต่ละประโยคหรือท่อนเพลง สำหรับบทเพลงที่นำมาให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ นั้น มีหลากหลายสไตล์ทั้งเพลงมาร์ชสำหรับเดินแถว และบทเพลงบรรเลงทั่วไป อาทิ เพลงพระราชนิพนธ์ เพลงป๊อป เพลงแจ๊ส หรือแม้กระทั่งเพลงลูกทุ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้สัมผัสดนตรีที่หลากหลายมากขึ้น

การบริหารวางแผนการวางแผนการดำเนินการเรียนการสอน และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในวงโยธาทิตให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้แล้วความร่วมมือความสามัคคีจากสมาชิกภายในวง และการสนับสนุนจากโรงเรียนจึงจะทำให้วงโยธาทิตบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งพบว่า โรงเรียนลำปางกัลยาณีมีการบริหารจัดการวงระบบหัวหน้าวง และหัวหน้ากลุ่มเครื่องดนตรี โดยหัวหน้าวงทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลสมาชิกในวงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของวง รับคำสั่งจากครูผู้ฝึกสอน และมีหัวหน้ากลุ่มเครื่องเพื่อทำหน้าที่ดูแลความพร้อมในการซ้อมของสมาชิกในกลุ่มความพร้อมของโน้ตเพลงที่จะซ้อม ตลอดจนดูแลให้สมาชิกรักษาความสะอาดเครื่องดนตรี นอกจากนี้แล้ว ยังมีระบบรุ่นพี่รุ่นน้องที่คอยดูแลการฝึกซ้อมย่อยของสมาชิกในวง โดยครูผู้สอนจะประชุมร่วมกับรุ่นพี่ทำหน้าที่สอนในการสอนเพื่อสอบถามปัญหาให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งการบริหารจัดการวงในลักษณะดังกล่าว ครูผู้สอนควรมีประสบการณ์ด้านการสอนวงโยธาทิต มีความรู้ด้านทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโยธาทิต มีความรู้ด้านทฤษฎีดนตรี สามารถฟังเสียงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ได้ นอกจากนี้แล้วควรมีการวางแผนการสอน ตลอดจนทุ่มเท เสียสละ และมีการบริหารจัดการที่ดี

อภิปรายผล

วงโยธาทิต เป็นวงดนตรีอีกรูปแบบหนึ่งที่นิยมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากเสริมสร้างให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมศักยภาพด้านดนตรีของนักเรียนอีกแนวทางหนึ่ง ในมุมมองผู้วิจัยคิดว่า ครูผู้ควบคุมวงโยธาทิตนั้น นอกจากจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ด้านการปฏิบัติเครื่องดนตรีแล้ว ครูควรมีความรู้และทำหน้าที่ในการบริหารจัดการวงเพื่อที่จะกำหนดเป้าหมายของวง วางแผนการดำเนินงาน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดหางบประมาณสนับสนุน ตลอดจนการกำหนดกฎระเบียบและการแก้ไขปัญหาภายในวง โดยครูควรนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ภายในวง สอดคล้องกับ Tamee Thongsai (2013, p. 81) ที่กล่าวว่า การวางแผนเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการดำเนินงานกิจกรรมโยธาทิตให้เกิดประสิทธิภาพ และในบางประเด็นสอดคล้องกับ Saman Naktad (2010, p. 19) ได้สรุปกระบวนการบริหารจัดการที่ประสบผลสำเร็จไว้ ดังนี้ 1) วางแผนแบ่งงานตามกระบวนการบริหารหรือกระบวนการจัดการออกเป็นขั้นเป็นตอน 2) คัดเลือกบุคลากรทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถ และลักษณะของงานแล้วแต่ความยากง่ายและความละเอียดของงานที่ทำ ของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ ทั้งนี้ อาจมีการปรับเปลี่ยนสภาพรูปแบบกระบวนการบริหารหรือกระบวนการจัดการไปตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อ

การทำงานที่จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จต้ององค์กร ซึ่งอย่างน้อยจะต้องประกอบไปด้วย 3 อย่าง คือ การวางแผน คน และทรัพยากร เป็นต้น นอกจากครูจะทำหน้าที่ถ่ายทอดและบริหารจัดการวงแล้ว หากพิจารณาในด้านของนักเรียนพบว่า มีระบบหัวหน้าวง ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในวง และหัวหน้ากลุ่มเครื่องทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในกลุ่มเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ในมุมมองของนักวิจัยคิดว่า ระบบดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำและแก้ปัญหาไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้แล้ว ยังฝึกความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ตลอดจนความเป็นผู้นำและผู้ตาม สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการบริหารจัดการวงให้ประสบความสำเร็จ ดังที่ Pronsawan Maneethong (2016, p. 102) กล่าวไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีร่วมกัน เกิดความสมัครสมานสามัคคีของสมาชิกภายในวง สิ่งเหล่านี้เป็นผลพวงมาจากการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และแก้ไขปัญหา ร่วมกัน

ความรู้พื้นฐานก่อนการปฏิบัติเครื่องดนตรี นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นการวางรากฐานที่ดีสำหรับการปฏิบัติเครื่องดนตรีในอนาคต สอดคล้องกับ Pronsawan Maneethong (2016, p. 92) กล่าวไว้ว่า ความรู้พื้นฐานก่อนการปฏิบัติเครื่องดนตรีมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เริ่มต้นฝึกปฏิบัติ เพราะความรู้พื้นฐานเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เด็กเรียนรู้ก้าวไปสู่ทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ดี กล่าวคือ การปฏิบัติเครื่องดนตรีในแต่ละชนิด โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า นั้นนักเรียนจำเป็นต้องทำความเข้าใจองค์ประกอบสำคัญในการเป่า ซึ่งประกอบไปด้วย การหายใจที่ถูกต้อง การฝึกควบคุมลม รวมไปถึงการวางปาก และการหยิบจับเครื่องดนตรี ที่ถูกต้องเป็นธรรมชาติ เพราะการวางปากที่ถูกต้องช่วยให้สามารถควบคุมน้ำเสียงที่เป่าออกมาให้มีความไพเราะ พลิ้วไหวเป็นธรรมชาติ และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งในกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว ควรมีต้นแบบที่ดีในถ่ายทอดให้นักเรียนได้เรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ เพื่อที่นักเรียนจะได้ฟัง ได้เห็น และฝึกปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องจากต้นแบบ ดังที่ Pronsawan Maneethong (2016, p. 100) ได้สรุปกระบวนการเรียนการสอนของวงโยธวาทิตไว้ คือ กระบวนการเรียนการสอนวงโยธวาทิตเป็นการเรียนรู้จากต้นแบบไปสู่การปฏิบัติ และการทำซ้ำ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

การเรียนรู้จากต้นแบบไปสู่การปฏิบัติ คือ การปฏิบัติตามต้นแบบที่ถูกต้อง ซึ่งหมายถึง ครูหรือรุ่นพี่ โดยนักเรียนจะได้ฟัง ได้เห็น ได้สัมผัสการปฏิบัติดนตรีที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การฝึกปฏิบัติตามต้นแบบอย่างถูกต้องในด้านพื้นฐานการปฏิบัติเครื่องดนตรี ทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรี

การทำซ้ำ หมายถึง การทำซ้ำหลายๆ ครั้ง ในกระบวนการเรียนดนตรีจำเป็นต้องฝึกด้วยการทำซ้ำ เป็นการย้ำทักษะเพื่อให้เกิดความชำนาญ แม่นยำไม่ผิดเพี้ยนจากต้นแบบ

ในประเด็นการเรียนการสอนวงโยธวาทิตที่มีรุ่นพี่เป็นผู้สอน สาธิตแล้วให้รุ่นน้องปฏิบัติตามนั้น ในมุมมองของผู้วิจัยคิดว่า ทำให้ดูแลและถ่ายทอดความรู้ได้อย่างครอบคลุม ส่งผลให้เด็กใหม่สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้เร็วขึ้น นอกจากนี้แล้ว ยังฝึกให้รุ่นพี่มีความรับผิดชอบได้เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงในฐานะผู้ช่วยสอน ทำให้เข้าใจกระบวนการและข้อผิดพลาดของรุ่นน้องแล้วนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีของตนเองต่อไป สำหรับกระบวนการคัดกรองรุ่นพี่ต้นแบบนั้น ควรเลือกรุ่นพี่ที่มีทักษะการปฏิบัติเครื่องที่ดี มีความรับผิดชอบมาเป็นต้นแบบในการถ่ายทอด รวมทั้งสมาชิกภายในวงต้องเชื่อฟังรุ่นพี่ต้นแบบ มีวินัย มีความรับผิดชอบ หมั่นฝึกซ้อมอยู่เสมอ แต่รูปแบบการเรียนการสอนที่มีรุ่นพี่เป็นผู้สอน สาธิตแล้วให้รุ่นน้อง และปฏิบัติตาม ยังมีข้อจำกัด ดังที่ Pronsawan Maneethong (2016, pp. 100-101) ได้สรุปบริบทของวงโยธวาทิตที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนที่มีรุ่นพี่เป็นผู้สอน สาธิตแล้วให้รุ่นน้อง และปฏิบัติตาม โดยมีครูผู้สอนกำกับดูแล ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไว้ ดังนี้ 1) สมาชิกของวงควรมีทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีที่ดี 2) ครูผู้สอนควรมีการวางแผนการสอน และทุ่มเท เสียสละ 3) ครูผู้สอนควรมีประสบการณ์วงโยธวาทิต และมีความรู้ทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโยธวาทิต ความรู้ด้านทฤษฎีดนตรี สามารถฟังเสียงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ได้ และสามารถอ่านสกอ์เพลงได้ 4) รุ่นพี่ต้นแบบจะต้องมีทักษะการปฏิบัติที่ดี มีความรับผิดชอบ 5) ควรมีระบบหัวหน้า หัวหน้ากลุ่มเครื่อง และหัวหน้าเครื่อง 6) สมาชิกในวงต้องมีวินัย เคารพกฎของวง และหมั่นฝึกซ้อม 7) ครูผู้สอนรุ่นพี่ ประชุมร่วมกันเพื่อประเมินผล หาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และ 8) โรงเรียนมีนโยบายสนับสนุนวงโยธวาทิตในด้านงบประมาณ การจัดหาครุภัณฑ์ การจัดสรรเวลาให้เด็กได้ฝึกซ้อม ซึ่งการนำรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวไปใช้ครูผู้สอนควรพิจารณาและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของวงโยธวาทิตเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี เป็นขั้นตอนที่ต่อยอดมาจากการสอนพื้นฐานก่อนการปฏิบัติเครื่อง เป็นการฝึกปฏิบัติโดยนำความรู้ด้านพื้นฐานการปฏิบัติมาใช้ขณะปฏิบัติเครื่องดนตรี ในมุมมองของผู้วิจัยคิดว่า การฝึกปฏิบัติเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติเครื่องดนตรี เป็นสิ่งที่นักดนตรีควรกระทำอย่างสม่ำเสมอตลอดชีวิตการเป็นนักดนตรี เพราะการฝึกคือการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ อาทิ การฝึกควบคุมกล้ามเนื้อริมฝีปาก กล้ามเนื้อแขน นิ้วมือ ให้มีความชำนาญคล่องแคล่ว ฝึกการกระบวนกรหายใจที่ถูกต้อง การควบคุมลมให้มีคุณภาพ และประการสำคัญเป็นการฝึกการฟังของนักดนตรี

ให้เคยชินกับน้ำเสียง สำเนียงที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ Sugree Charoensook (2002, p. 57) กล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกนั้น เป็นการเรียนรู้ทักษะการควบคุมกล้ามเนื้อที่ใช้ในการเป่า แซ็กโซโฟน ไม่ว่าจะเป็นกล้ามเนื้อริมฝีปาก ระบบการหายใจ นิ้ว สมมติ ฝึกระบบประสาทให้ตอบสนองต่อดนตรี ฝึกหูให้เคยชินกับเสียงที่ถูกต้อง แก้วไข ขอบกพร่องให้สมบูรณ์ และเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักดนตรี การฝึกซ้อมดนตรีจึง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับเรียนดนตรี และเป็นกิจกรรมที่จะคงอยู่คู่ต่อไปตลอดชีวิต การเล่นดนตรี

ข้อเสนอแนะต่อการนำไปใช้ประโยชน์

1. ควรจัดตั้งเครือข่ายวงโยธวาทิตเพื่อถ่ายทอดรูปแบบการบริหารจัดการวงโยธวาทิตให้กับครูผู้สอนวงโยธวาทิตในจังหวัดลำปาง เพื่อให้ครูผู้สอนนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทวงโยธวาทิตของตนเอง
2. ควรถอดองค์ความรู้รูปแบบการบริหารจัดการโยธวาทิตจากโรงเรียนต้นแบบ เพื่อจัดทำคู่มือการบริหารจัดการวงโยธวาทิต สำหรับเผยแพร่ให้โรงเรียนที่สนใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ดี
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเทคนิคที่ต่าง ๆ ในการพัฒนางวงโยธวาทิตให้กับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวงโยธวาทิตที่ประสบผลสำเร็จในภาคเหนือ
2. ควรศึกษาเรื่องบทบาทของครูผู้สอนกับการพัฒนางวงโยธวาทิตให้ประสบผลสำเร็จ
3. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวงโยธวาทิต
4. ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวงโยธวาทิตขนาดกลาง และขนาดเล็ก
5. ควรศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนางวงโยธวาทิตขนาดกลาง และขนาดเล็ก

ภาพที่ 2 ผู้สอนประชุมเพื่อติดตามการฝึกซ้อม และซักถามปัญหา
(ที่มาของภาพ : พรสวรรค์ มณีทอง)

ภาพที่ 3 ผู้สอนอธิบายอารมณ์เพลง เครื่องหมายสัญลักษณ์ต่างๆ
(ที่มาของภาพ : พรสวรรค์ มณีทอง)

ภาพที่ 4 หัวหน้าวงควบคุมการฝึกซ้อมรวมวง
(ที่มาของภาพ : พรสวรรค์ มณีทอง)

ภาพที่ 5 การฝึกซ้อมกลุ่มย่อย
(ที่มาของภาพ : พรสวรรค์ มณีทอง)

References

- Chantawong, P. (2009). The military band management in secondary school of Muang district Chiang Mai province (การจัดการวงโยธวาทิตในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่). **Rajabhat Chiang Mai Research Journal**, 14(1), 127-136.
- Charoensook, S. (2002). **The art of saxophone playing (ศิลปะการเป่าแซกโซโฟน)** (2nd ed). Bangkok: Music Talks.
- Hanteerapitak, S. (2012). **Establishing and developing a sustainable marching band in secondary in the northeastern region of Thailand** (แนวทางการจัดตั้งและพัฒนางวงโยธวาทิตในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อความยั่งยืน). Master of Fine and Applied Arts (Music), Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand.
- Keawklapanachareon, W. (2010). **The management process effecting the military band of Watsuthi Wararam School** (กระบวนการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อกิจกรรมวงโยธวาทิต โรงเรียนวัดสุทธวราราม). Master of Education, Educational Administration, Dhonburi Rajabhat University, Bangkok, Thailand.
- Maneethong, P. (2015). The study of Nakorn Lampang municipality's rehearsal military band (การศึกษาเชิงปฏิบัติการด้านการฝึกซ้อมวงโยธวาทิตโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของวงโยธวาทิตในเขตเทศบาลนครลำปาง). **Journal of Humanities, Naresuan University**, 13(3), 89-105.
- Naktad, S. (2010). **Managerial administration of the winner of 2007 national and international military band competitions: a case study of Bodindecha (Sing Singhaseni) School** (การบริหารจัดการวงโยธวาทิตที่ได้รับรางวัลชนะเลิศแห่งประเทศไทย และระดับโลกปี 2550 : กรณีศึกษาโรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี)). Master of Fine and Applied Arts (Music), Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand.
- Prapatrangsee, S. (2007). **The practicing in music (woodwind instruments) case study: student of prf-college in music program, College of Music, Mahidol University** (กระบวนการฝึกซ้อมดนตรี (กลุ่มเครื่องลมไม้)

**กรณีศึกษา : นักเรียนชั้นเตรียมอุดมศึกษาวิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล). Master of Art (Music), Mahidol University, Nakhon
Pathom, Thailand.**

Rojanatrakul, S. (2011). **Marching band management (การจัดการวงโยธวาทิต).**
Bangkok: Odeon Store.

Thongsai, T. (2013). **A study of procedure of the secondary school military
band's management for international band (การศึกษากระบวนการ
เตรียมวงโยธวาทิตในระดับชั้นมัธยมศึกษาเพื่อเข้าร่วมแข่งขันวงโยธวาทิต
ระดับนานาชาติ).** Master of Art (Music), Payap University, Chiang Mai,
Thailand.